

PARA | HABER

Lisanslı depoculuğun yıldızı parlayacak

10 yıldır gündemde olan lisanslı depoculuğun yıldızı bu yıl parlayacak. Ürün İhtisas Borsaları'nın kurulmasıyla birlikte öne çıkan lisanslı depoculuk yatırımlarına özel sektör ilgisi de arttı. Yeni yatırımlar birbiri ardına geliyor... İDRİZ ÇOKAL | idriz.cokal@paradergi.com.tr

LİSANSLI depoculuk, Türkiye'nin uzunca bir süredir gündeminde olan bir konu. 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu 2005 yılında yürürlüğe girdi. Dünyada tarihi epey eski olan "lisanslı depoculuk" kavramı gündemimize ilk olarak Karadeniz'de yaşanan fındık krizi sonrasında girdi. Fındıkta çok ciddi bir arz fazlası olmuş, fındık fiyatları da dip seviyesine gelmişti. Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO), ilk defa fındık alımında etkin rol oynamış ve bu kriz döneminde lisanslı depoculuk gündeme gelmişti.

Ancak o dönemde pek başarı sağlandığı söylenemez. Lisanslı depoculuk yatırımları istenen düzeyde gerçekleşmedi. Burada hem yatırımların geri dönüş süresinin uzun olması hem de geçmiş dönemdeki teşviklerin yetersiz görülmesi etkili olmuştur. Hayata geçirilen yatırım ve kira teşvikleri ile son yıllarda lisanslı depo yatırımlarında bir hızlanma olsa da halen istenilen düzeye ulaşılmış değil. TMO'nun halen depoculuk faaliyetinden çıkmaması da sistemin gelişmesine, yeni yatırımcıların sektöre girmesine engel oldu. Bir diğer engel de ürün senetlerinin finansmana erişimde yeteri kadar işlevi olması ve Ürün İhtisas Borsası'nın henüz kurulup faaliyete geçmemiş olması.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanı Faruk Çe-

Faruk Çelik

lik'in geçtiğimiz günlerde bu konuda bir açıklaması oldu. Bakan Çelik'in açıklamasına göre, TMO artık depoculuktan çıkacak ve sadece piyasa düzenleme görevi üstlenecek. Bu gerçekleşikten sonra lisanslı depo yatırımlarında özellikle de özel sektör yatırımların da artış bekleniyor.

41 DEPONUN 18'İ FAALİYETTE

Lisanslı depoculuk konusunda ilk yatırım TMO ve TOBB (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği) tarafından TMO-TOBB Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş. adı altında yapıldı. Yatırım önündeki bu engellere rağmen bugün itibarıyla Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'ndan lisanslı depo işletmesi kuruluş izni alan lisanslı depo işletmesi sayısı 41'e, lisans alarak faaliyetine başlayan lisanslı depo işletmesi sayısı ise 18'e ulaştı. 41 lisanslı depodan 22'si kuruluş iznini 2016 yılında almış. Bu da gelecek açısından lisanslı depoculuk için umut verici bir gelişme. 41 lisanslı depo ülkemizde 20 farklı ile dağılmış durumda. En fazla lisanslı depo kuruluş iznine sahip illerin başında dokuz lisanslı depo yatırımı ile Konya geliyor.

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı verilerine göre, ülkemizde lisanslı depo kapasitesi, hububat, baklagiller ve yağlı tohumlarda 808 bin tona, pamukta 15 bin tona, zeytinde 5 bin tona ve toplamda 805 bin tona ulaştı. Şu an kuru-

Rifat HİSARCIKLIOĞLU / Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Başkanı

“TOBB ve borsaların yatırımı devam edecek”

Lisanslı depoculuk konusunda yatırım önderliğini Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ve Ticaret Borsaları yapıyor. Tarım ürünleri üreten, ticaretini yapan ve kullanan gerçek ve tüzel kişilerin lisanslı depoculuk sistemine yatırım yapması sistemin ülkemizde tarım piyasalarının gelişmesi açısından önem arz etmektedir. Hem TOBB hem de TOBB bünyesindeki Ticaret Borsaları bu alanda yatırım yapmaya devam ediyor. TOBB'un ortaklık yapısında yer aldığı üç lisanslı depoculuk yatırımı var. Ankara Ticaret Borsası, Polatlı Ticaret Borsası ve Lüleburgaz Ticaret Borsası'nın lisanslı depoları TMO-TOBB Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş. ismiyle faaliyet gösteriyor. İzmir, Balıkesir, Şanlıurfa, Gaziantep, Manisa, Ödemiş, Söke, Salihli,

Turgutlu, Alaşehir Ticaret Borsaları ve İzmir Ticaret Odası ile ortak Ege Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş.'yi kurduk. Faaliyetini sürdürüyor. Konya Ticaret Odası ile Anadolu Selçuklu Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk şirketini kurduk. Ticaret borsalarımız Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının Bölgesel Rekabet Edebilirlik Programı IPA 1 desteğinden yararlanarak lisanslı depo yatırımı yapıyor. Bu kapsamda Giresun Ticaret Borsası'nın fındıkta (TOBB ortaklığında) ve Şanlıurfa Ticaret Borsası'nın hububat, baklagiller ve yağlı tohumlar ve pamukta (TOBB ortaklığında) lisanslı depo yatırımları devam ediyor. Yine Edirne, Adana, Bandırma, Denizli ve Gaziantep Ticaret Borsalarının lisanslı depo yatırımlarına yönelik projeleri ise devam ediyor.

luş izni alan 41 lisanslı depo yatırımının 38'i hububat baklagiller ve yağlı tohumlarda depolama hizmeti sunacak. Fındıkta iki, kuru kayısı, pamuk, zeytin ve zeytinyağında da birer lisanslı depo kuruluş izni almış durumda.

YATIRIM İÇİN FIRSAT YILI

2005 yılından bu yana gündemimizde olan lisanslı depoculuk için bu yıl fırsat yılı olacak. Tarım kesiminin yıllardır beklediği Tarım Ürünleri İhtisas Borsaları ile ilgili Bakanlar Kurulu kararı çıktı. Şu anda yönetmelikleri hazırlanıyor. Ürün ihtisas borsaları ile lisanslı depoculuk birbiriyle çok ilgili. Birbirini tamamlayan iki sistem. Ürün ihtisas borsalarının başarıya kavuşması için lisanslı depoculuk olmazsa olmaz. Bu nedenle de devlet lisanslı depoculuğa teşvik edecek. TMO'nun da depoculuktan çekilmesi halinde peş peşe özel sektör yatırımları olacak.

KİMLER YATIRIM YAPABİLİR?

Lisanslı depo yatırımı gerçek ve tüzel kişiler yapabiliyor. Yine burada gerçek ve tüzel kişilerin bir araya gelerek yaptıkları lisanslı depo yatırımları da var. Tarım ürünleri lisanslı depo işletmeleri, ekonomik ihtiyaç ve etkinlik şartları göz önünde bulundurularak Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'na verilecek izinle anonim şirket şeklinde kuruluyor. Şirketin kuruluşunda, 1 milyon TL'den az olmamak üzere depolama kapasitesine göre yönetmelikle belirlenen tutarda ödenmiş sermayeye sahip olunması ve ilgili yönetmelikte gösterilen belgelerin ibraz edilmesi koşulları aranıyor. Yine yatırımın lisanslı depoya kabul edilen ürünlerin tartılması, boşaltılması, yüklenmesi, taşınması, nakliyesi, depolama ve standartlara uygun hale getirmek

üzere temizlenmesi, ayıklanması, elenmesi, kurutulması ve şartlandırılması, ambalajlanması, depolanması, ürün ambalajlarının onarılması, ürünün depodan çıkarılması gibi altyapıya sahip olması gerekiyor.

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'ndan izin almak kaydıyla, tarımsal faaliyetlerde bulunmak, depolanmaya uygun nitelikteki temel ve işlenmiş tarım ürünlerine dayalı ya da ilişkili ticaret, antrepoculuk, taşıma ve nakliyecilik ile sigortacılık yapmak, yurtiçinde ve yurtdışında sanayi tesisi, fabrika, imalathane, depo, satış mağazası ve şubeler kurmak, açmak, kiralamak ve işletmek, işleme, kurutma, ayıklama ve benzeri diğer konularda faaliyette bulunmak mümkün. Lisanslı depo yatırımlarının, lisans alabilmesi için yetkili sınıflandırıcı niteliğe sahip bir laboratuvar ile de anlaşmalı olması gerekiyor.

TEŞVİK DE VAR

Lisanslı depoculuk sisteminin gelişmesi için hem yatırımcılara hem de yararlanıcılara yönelik teşvikler getirildi. Lisanslı depoculuk sisteminin teşvik edilmesine ve bu alandaki yatırımların artarak gelişmesine katkı sağlamayı amaçlayan vergi düzenlemeleri, 3/7/2009 tarihli 27277 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5904 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanunla yürürlüğe girdi.

Bu kanunla lisanslı depoya tevdi edilen ürün için üreticiye verilen ürün senetlerinin el değiştirmesinden doğan kazançlar 31/12/2018 tarihine kadar gelir vergisi ve kurumlar vergisinden istisna tutuldu. Ürünlerin lisanslı depolara ilk tesliminde ve borsadaki alım satımında katma değer vergisi (KDV) istisnası getirildi. Lisanslı depo işletmesi ile mudi arasında yapılan sözleşmeler ve ürün senetleri damga vergisinden istisna tutuldu. Lisanslı depoculuk hizmetleri bölgesel desteklerden yararlanılacak yatırımların

Üreticiler ürünlerini lisanslı depoya teslim ettikten sonra aldıkları belgeyi bankalarda kredi teminatı olarak kullanabiliyor.

PARA | HABER

rim konuları arasına dahil edildi.

Lisanslı depoculuk kira yardımı tebliğine göre hububat, baklagiller ve yağlı tohumlarda ton başına aylık 3 TL, pamukta ise ton başına aylık 7 TL kira desteği veriliyor.

Kuruluş izni alan 41 lisanslı depo ve mevzuat incelediğinde hububat, baklagiller ve yağlı tohumlarda faaliyet gösterecek bir lisanslı deponun en az 20 bin ton, fındıkta en az 10 bin ton, zeytinde 5 bin ton, zeytinyağında 4 bin ton, kuru kayısıda 5 bin ton, antepfıstığında 2 bin ton kapasitesi olması gerekiyor. Lisanslı deponun en büyüğü 100 bin ton kapasite ile Konya'da kuruldu.

"SIRADA KAYISI VE ÜZÜM VAR"

Türkiye'nin ilk lisanslı depoculuk şirketlerinden biri İzmir'de 2011 yılında kuruldu. 2013 yılından bu yana da aktif olarak faaliyet gösteren ELİDAŞ (Ege Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş.) pamuk konusunda uzman bir kurum. Yaklaşık 15 bin ton kapasitesi var. Ege Bölgesi'nde 180 bin tonluk pamuk üretimi var. Haliyle bu tek deponun yetme şansı yok. ELİDAŞ ve İzmir Ticaret Borsası Meclis Başkanı Barış Kocagöz, deponun üç yıldır aktif şekilde faaliyette olduğunu ve yüzde 80'lik bir doluluk oranına ulaştıklarını söylüyor.

Barış Kocagöz

Üretici, sanayici ve yatırımcı için lisanslı depoculuğun çok önemli olduğunu belirten Kocagöz, lisanslı depoculuğun üreticinin ürününün gerçek değerinde satılmasını sağladığını belirtiyor. Üreticinin birkaç yıldır gözlemlediğini, faydasını gördükçe ilgisinin arttığını söyleyen Kocagöz, ürünlerin fiyatlarının uluslararası borsalarda belirlendiğini, fiyat düştüğü zaman üreticilerin depoya yöneldiğini belirtiyor. Böyle dönemlerde yüzde 100 doluluğa ulaşıldığını, fiyatlar yüksek olduğunda ise ilginin azaldığını, üreticinin ürünü doğrudan sattığını söylüyor. Kocagöz, sözlerini şöyle sürdürüyor:

"Bu depolar sayesinde üretici ürününü gerçek değerinde satıyor, sanayici hammadde temininde sıkıntı yaşamıyor. Finansal yatırımcılar da bu lisanslı depoculuk belgelerini satın alarak ayrıca para ka-

Konya Ticaret Borsası seans salonu.

zaniyor. Şimdi ürün ihtisas borsaları kuruluyor. Bu sistemin çalışması lisanslı depoculuğun yaygınlaşması ile doğrudan ilgili. Olmazsa olmaz. Devlet teşvikleri de var. Ancak biraz daha artırılmalı. Şu anda özel sektör için çok cazip olmayabilir ama uzun vadede karlı olacaktır. İzmir'de şu an pamuk konusunda depomuz var. Sırada kuru kayısı, üzüm ve kuru incir var. Bunların depoları da proje aşamasında."

KAPASİTENİN YÜZDE 50'Sİ KONYA'DA

Lisanslı depoculuk konusunda öne çıkan illerden biri de Konya. Tarım ve sanayinin entegre olduğu nadir illerden biri olan Konya, Türkiye'nin en etkin ticaret borsalarından birine sahip. Hem ürün ihtisas borsasında hem de lisanslı depoculuk konusunda etkin. Konya Ticaret Borsası Başkanı Hüseyin Çevik, 2005-2009 yılları arasında lisanslı depoculukta herhangi bir ilerlemenin olmadığını belirterek, 2009 yılından sonra sağlanan teşviklerle ilginin arttığını söylüyor. Çevik bu çerçevede, 2009 sonrası sisteme ilişkin devlet tarafından sunulan destek ve teşviklerin etkisi ile öncelikli olarak kamu ortaklığında bir lisanslı deponun ihdas edilmesi ve akabinde Ürün İhtisas Borsası yetkisinin kısmi olarak dokuz ticaret borsasına verilmesinin özel sektör yatırımcılarının da sisteme ilgi duymasını teşvik ettiğini söylüyor.

Hububatta aylık ton başına 3 TL, pamukta 7 TL, diğer ürünlerde de 10 TL'yi geçmemek üzere depolama ücretinin yarısının beş yıl süreyle devlet tarafından karşılanarak, günümüze kadar 7 bin 200 mudiye yaklaşık 13 milyon TL destek ödemesi yapıldığını söyleyen Çevik, ürün senetlerinin alım satımında vergi istisnası sağlanması, lisanslı depo yatırımları bölgesel desteklerden yararlanan yatırım konuları arasına dahil edilmesi, ELÜS (Elektronik Ürün Senedi) alım satımında fatura düzenleme zorunluluğu kaldırılması, kurulmuş veya kurulacak lisanslı depo işletmelerine cari faiz oranları üzerinden yatırım dönemleri için yüzde 50, işletme döneminde yüzde 25 faiz indirimli olarak 5 milyon TL'ye kadar kredi kullanılabilmesi, lisanslı depoculuk yatırımları bölgesel desteklerden yararlandırılacak yatırım konuları arasına dahil edilmesi, Toprak Mahsulleri Ofisi'nin (TMO)

Hüseyin Çevik

Elidaş Lisanslı Depo

klasik depoculuktan çıkacağıni açıklamasının sistemin gelişmesini sağladığını vurguluyor. Çevik sözlerini şöyle sürdürüyor:

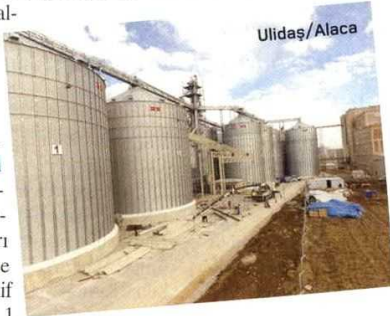
“Gelenek noktasında 2017 Ocak ayı itibarıyla, kuruluş izni verilen 41 lisanslı depo işletmesinin kuruluş kapasitesi 5 milyon 100 bin ton olup, lisans alan 18 işletme 830 bin ton kapasite ile faaliyetine başladı. Alınan lisansın 785 bin tonunu hububat oluşturuyor. Son bir yıl içerisinde faaliyetteki lisanslı depo işletmesi sayısında yüzde 88’lik, lisanslı depo kapasitesinde ise yüzde 94’lük bir artış yaşandı. Konya Ticaret Borsası ile anlaşmalı aktif lisanslı depo kapasitesi 418 bin ton olup, bu oran Türkiye’nin lisans alan depo kapasitesinin yüzde 50.3’ü gibi büyük bir oranı temsil ediyor.”

LİSANS ALMA AŞAMASINDA

Lisanslı depoculuk konusunda yatırımlar ağırlıklı olarak TOBB ve Ticaret Borsaları tarafından yapılıyor olsa da özel sektör yatırımları da mevcut. Bu konudaki önemli yatırımlardan biri de Ulusoy Un’a ait. Ulusoy Un, Çorum Alaca’da Uludaş Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Sanayi ve Ticaret A.Ş. unvanlı bir lisanslı depoculuk şirketi kurdu. 42 bin tonluk lisanslı depo inşaatını tamamladı ve lisans alma aşamasına geldi. Buğday alanında lisanslı depoculuk hizmeti verecek. Ulusoy Un Yönetim Kurulu Başkanı Eren Günhan Ulusoy, “TMO tarafından açılan ‘Uzun Süreli Hububat Depoları Kiralanması’ ihalesine vermiş olduğumuz teklif neticesinde toplam 1 milyon ton hububat depoları kiralanması ihalesinin 60 bin tonluk Yozgat/Sorgun kısmı şirketimiz uhdesinde kaldı. 2017’de inşaatı tamamlanacak olan 60 bin ton kapasiteli hububat deposu 10 yıllığına TMO’ya kiralanacak. Hedefimiz ilerleyen dönemlerde lisanslı depo kapasitemizi 322 bin 500 tona çıkarmak” diyor.

Eren Günhan Ulusoy

Uludaş/Alaca

“EN AZ 5 MİLYON TON OLMALI”

Türkiye Un Sanayicileri Federasyonu Başkan Yardımcısı Ali Rıza Menemenlioğlu da yaptığı değerlendirmede lisanslı depoculuğa devletin verdiği teşviklerle 730 bin ton olan toplam kapasitenin 2 milyon tona yaklaştığını söylüyor. Bu yıl özel sektör yatırımlarının artacağını söyleyen Menemenlioğlu, “Bu yıl özel sektör yatırımlarıyla birlikte lisanslı depo yaklaşık 2.5 milyon tona çıkacak. Dünya borsacılığında en önemli adım depo yatırımı. Toplam tahıl üretimimiz 36 milyon ton, en azından bunun 5 milyon tonunun depolanabilmesi gerekiyor ki borsa ile müdahale edilebilsin ve fiyat hareketlerinin önüne geçilsin. 2015’te lisanslı depoculuk için verilen devlet teşviklerinin bu alana yönelik yatırımların katlanmasında büyük önemi bulunuyor” diyor.

Ali Rıza Menemenlioğlu

Kime ne fayda sağlayacak?

- Hasat dönemlerinde tarım ürünlerindeki arz yığılması nedeniyle oluşan fiyat düşüşleri önleniyor ve piyasa dengeleniyor.
- Özellikle finansman sıkıntısı çeken küçük çiftçiler ile ürün sahipleri, lisanslı depolara verdikleri ürünleri karşılığında aldıkları ürün senetleri aracılığıyla bankalardan kredi ve finansman sağlanıyor.
- Tarım ürünleri ticaretinin herkesçe kabul gören standartları belirlenmiş ürünler üzerinden yapılıyor, kaliteli üretim teşvik ediliyor, güvenli bir piyasa oluşturuluyor.
- Tarım ürünleri ticareti kayıt altına alınıyor.
- Tarım ürünleri ticaretinde özel sektör katılımı artırılıyor.
- Üretimde ve fiyatlandırmada devlet müdahaleleri asgariye indiriliyor, bu alana yönelik yapılan yüksek harcamalardan önemli tasarruf sağlanıyor, serbest piyasa ve fiyat oluşumunu bozan müdahalelerden uzaklaşıyor.
- Tarım ürünleri üreticileri açısından kolay pazarlanabilir, iyi muhafaza edilen ve nakliye masrafları en aza indirilmiş bir sistemle istikrarlı ve daha yüksek bir gelir seviyesi elde ediliyor.
- Yatırımcılar için döviz, altına, hisse senedine, faize ve benzerlerine alternatif yeni bir yatırım aracı sağlanıyor.
- Ürün ticareti ile uğraşan tacir ve sanayicilerimizce, kalitesi bilimsel kriterlere göre belirlenmiş ve fiyat istikrarı sağlanmış ürünler kolayca temin ediliyor.
- Tarım ürünlerinin, fiziki mal ve numune gösterilmesine ve teslimine gerek olmaksızın ürün senetleri veya elektronik ürün senetleri aracılığıyla ticareti yapılıyor.
- Standart belirlenmiş ürün ve lisanslı depo sistemiyle tarım ürünlerinde vadeli işlem ve opsiyon piyasalarına geçiliyor.
- Ürün depolanması, bankacılık ve sigorta sektörü açısından yeni iş alanları oluşturuyor.

cak. Dünya borsacılığında en önemli adım depo yatırımı. Toplam tahıl üretimimiz 36 milyon ton, en azından bunun 5 milyon tonunun depolanabilmesi gerekiyor ki borsa ile müdahale edilebilsin ve fiyat hareketlerinin önüne geçilsin. 2015’te lisanslı depoculuk için verilen devlet teşviklerinin bu alana yönelik yatırımların katlanmasında büyük önemi bulunuyor” diyor.